

انتشارات
فرهنگستان
دانشگاه

انرژی درونی سازندگان و امنیت

ملی جمهوری اسلامی ایران

محمد جواد فتاحی - آیه ذیل نظریان

(پژوهشگاه مطالعات جهان)

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب برای انتشارات فرهنگستان دانشگاه محفوظ است و هیچ سخن حقیقی و یا حقوقی حق چاپ و نشر تمام یا بخشی از این اثر را بدون موافقت کتبی ناشر به هر صورت اعم از فتوکپی، الکترونیکی، جزوه و یا ... ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ۲ قانون حمایت از ناشرین مصوب مجلس محترم شورای اسلامی تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

سرشناسه	فتحی، محمدجواد، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور	انرژی دریای مازندران و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران / تألیف محمدجواد فتحی، ابودر نظریان.
مشخصات نشر	تهران : فرهیختگان دانشگاه، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۲۰۶ ص.؛ مصور، جدول، نمودار.
شابک	۱۳۰۰۰۰ ریال: 978-600-5618-68-6
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۳۰-۲۴۳.
موضوع	نفت -- دریای خزر، منطقه
موضوع	گاز -- دریای خزر، منطقه
موضوع	مکتب کپنهاک
موضوع	Copenhagen School
موضوع	نفت -- دریای خزر، منطقه -- لوله‌ها
موضوع	گاز -- دریای خزر، منطقه -- لوله‌ها
موضوع	سیاست جغرافیایی -- دریای خزر، منطقه
موضوع	امنیت ملی -- ایران
سناسه افزوده	نظریان، ابودر، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگره	۹۵۷۶HDD ۴۲/د ۲ ۱۳۹۴
رده بندی دیسی	۳۷۲۸۰۹۴۷۵/۳۳۸
شماره کتابخانه ملی	۴۱۵۵۱۶۰

انتشارات
فرهیختگان
دانشگاه

عنوان کتاب: انرژی دریای مازندران و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ناشر: فرهیختگان دانشگاه
پدیدآورندگان: محمد جواد فتحی-ابودر نظریان
لیموگرافی: آرمانسا
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷
قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

دیر مسئول: مهندس علیرضا لچینانی
ناظر فنی چاپ: تهمنه اقا بالائی
چاپ و جافی: محیا
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۱۸۰۶۸-۶

ساختمان مرکزی: تهران، میدان انقلاب خیابان ۱۶ آذر، کوچه پارس، ب ۶ ط ۳
تلفن روابط عمومی: ۰۲۱-۱۳۰۸۶۳۹-۶۶۴۹۰۱۷۹

www.fardpub.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	مقدمه پژوهشگاه.....
۱۱	مقدمه مؤلفین.....
	فصل اول: ادبیات نظری: مکتب کینهاک
۱۹	مقدمه.....
۲۰	۱- مکتب کینهاک.....
۲۴	۲- میانی هستم ساختن مکتب کینهاک.....
۲۶	۳- میانی شناخت شناسی مکتب کینهاک.....
۲۸	۴- امنیت از منظر مکتب کینهاک.....
۳۱	۵- امنیتی ساختن در مکتب کینهاک.....
۳۲	۶- تهدیدات وجودی در مکتب کینهاک.....
۳۵	۷- امنیت منطبقه ای در مکتب کینهاک.....
۳۵	۷-۱- الگوهای دوستی و دشمنی.....
۳۶	۷-۲- اختلاف ها و همبستگی های نژادی و فرهنگی.....
۳۷	۷-۳- تغییر ساختار دو قطبی.....
۴۰	۸- ساختار امنیتی نظام بین الملل از دیدگاه مکتب کینهاک.....
۴۳	جمع بندی.....
	فصل دوم: ذخایر انرژی حوزه دریای مازندران
	مقدمه.....
۴۷	
۴۶	۱- منابع انرژی دریای مازندران و برآوردهای آماری.....
۴۸	۲- وضعیت و جایگاه انرژی در کشورهای ساحلی دریای خزر.....
۴۹	۲-۱- وضعیت انرژی در جمهوری قزاقستان.....

- ۲-۲- وضعیت انرژی در جمهوری ترکمنستان ۵۴
- ۲-۳- وضعیت انرژی در جمهوری آذربایجان ۶۰
- ۲-۴- وضعیت انرژی در فدراسیون روسیه ۶۴
- ۲-۵- وضعیت انرژی در جمهوری اسلامی ایران ۶۹
- جمع بندی ۷۵

فصل سوم: مسیرهای انتقال منابع نفت و گاز حوزه دریای مازندران

- مقدمه ۷۹
- معمای انتقال انرژی حوزه آسیای مرکزی و قفقاز به بازارهای مصرف جهانی ۸۰
- مسیرهای انتقال منابع نفت و گاز حوزه دریای مازندران ۸۴
- ۲-۱- مسیر شمال ۸۴
- ۲-۱-۱- خط لوله باکو - نور - چسک ۸۷
- ۲-۱-۲- خط لوله تنگ - نور - چسک ۸۸
- ۲-۱-۳- خط لوله آتیرانو - امار ۹۰
- ۲-۱-۴- خط لوله ساحل خزر (بری تاسیج) ۹۱
- ۲-۱-۵- خط لوله نورد استریم ۹۱
- ۲-۱-۶- خط لوله سود استریم ۹۳
- ۲-۲- مسیر غربی ۹۳
- ۲-۲-۱- خط لوله باکو - تفلیس - جبهان ۹۴
- ۲-۲-۲- خط لوله باکو - تفلیس - ارزروم ۹۷
- ۲-۲-۳- خط لوله باکو - سوپسا ۹۸
- ۲-۲-۴- خط لوله اودسا - برودی ۹۹
- ۲-۲-۵- خط لوله ناپاکو ۱۰۱
- ۲-۲-۶- خط لوله ترانس آناتولی (تاناب) ۱۰۲
- ۲-۳- مسیر شرقی ۱۰۴

۱۰۵	۲-۳-۱ خط لوله قزاقستان - چین
۱۰۶	۲-۳-۲ خط لوله ترکمنستان - چین
۱۰۷	۲-۴ مسیر جنوب شرقی
۱۰۸	۲-۴-۱ خط لوله ترانس افغان (تایی)
۱۱۰	۲-۵ مسیر جنوبی
۱۱۳	۲-۵-۱ سوآپ (معاوضه)
۱۱۵	۲-۵-۲ خط لوله
۱۱۵	۲-۵-۲-۱ خط لوله کریمه - کردکوی
۱۱۶	۲-۵-۳-۲ خط لوله ایران - آذربایجان
۱۱۶	۲-۵-۳-۳ خط لوله ایران - ارمنستان
۱۱۷	۲-۵-۳-۴ خط لوله نکا - جاسک
۱۲۱	جمع بندی

فصل چهارم: انرژی دریای مازندران و رقابت قدرت های منطقه ای و فرامنطقه ای

۱۲۵	مقدمه
۱۲۴	۱- نقش و جایگاه انرژی در رقابت بین قدرت های منطقه ای و فرامنطقه ای
۱۲۸	۲- بازی بزرگ جدید
۱۳۱	۲-۱ سیاست امریکا در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۳۴	۲-۲ سیاست روسیه در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۳۸	۲-۳ سیاست چین در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۴۱	۲-۴ سیاست اتحادیه اروپا در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۴۴	۲-۵ سیاست ترکیه در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۴۷	۲-۶ سیاست ایران در ارتباط با چگونگی انتقال نفت و گاز دریای مازندران
۱۴۹	جمع بندی

فصل پنجم: خط لوله نکا - جاسک و امنیت ملی ایران

مقدمه.....	۱۵۵
۱- خصوصیات خط لوله نکا - جاسک.....	۱۵۴
۲- منافع و عواید حاصل از خط لوله نکا - جاسک برای ایران.....	۱۶۱
۳- تأثیرات ژئواکونومیک خط لوله نکا- جاسک بر امنیت ملی ایران.....	۱۶۴
۳-۱- ژئواکونومی و جایگاه جمهوری اسلامی ایران.....	۱۶۵
۳-۱-۱- ژئواکونومی، انرژی و خطوط لوله.....	۱۶۹
۳-۱-۲- ژئواکونومی و امنیت ملی ایران.....	۱۷۴
۳-۴- تأثیرات ژئواکونومیک خط لوله نکا - جاسک بر امنیت ملی ایران.....	۱۷۶
جمع بندی.....	۱۸۳
نتیجه گیری.....	۱۸۵
منابع و مأخذ.....	۱۹۲

مقدمه پژوهشگاه

خطوط لوله شبکه‌ای گسترده جهت انتقال انرژی از منطقه‌ای به منطقه‌ای دیگر می‌باشد. به طوری که بهره برداری از این خطوط با توجه به تجاری و سودآوری بیشتر، تنها از منظر مسائل فنی و مهندسی یا تأمین بودجه مورد بحث و بررسی قرار نمی‌گیرد و امروزه با توجه به اهمیت منابع انرژی و همچنین نقش کشورهای معبر در انتقال نفت و گاز، خطوط لوله از موضوعی صرفاً اقتصادی خارج شده و بیشتر با دیدی سیاسی به آن نگریسته می‌شود؛ زیرا احداث یک خط لوله، شبکه‌ای در هم تنیده از وابستگی متقابل بین تمامی کشورهای درگیر در آن پروژه بوجود می‌آورد. بنا به همین علت کشورهای خردترمند در تلاشند تا مسیر خطوط لوله را بر اساس سیاست‌های خود تعیین نمایند، از این رو انتخاب مسیرها از لحاظ اهمیت اقتصادی، جای خود را به مسائل سیاسی و امنیت داده است. در مورد دریای مازندران، منابع انرژی و خطوط انتقال لوله با توجه به تأثیر متقابل این حوزه و امنیت ملی و منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران اثری ارزنده و ملموس می‌تواند به خوبی اهمیت این موضوع را کنکاش کند، به رشته تحریر در نیامده است و بنابراین، پیکه معدود مقالات ارائه شده، نیز غالباً با نگاهی تک بعدی و با ضعف منابع آماری، این موضوع مهم را در حاشیه و در سایه مسائل دیگر مطرح کرده اند.

در این کتاب سعی بر آن است تا با بررسی دقیق منابع انرژی حوزه دریای مازندران و مسیرهای انتقال آن ضمن پرداختن به موضوع خطرناک بودن انرژی این حوزه، معایبی همچون ضعف منابع آماری و منابع دقیق، مستند و مسندل رتفع گردد. پژوهش حاضر تلاشی در این مسیر است تا با بررسی انرژی حوزه دریای مازندران، نیز رقابت‌های موجود در زمینه تعیین مسیرهای انتقال این منابع به بازارهای مصرف، نقش این منطقه را در معادلات کلان انرژی جهان و به علاوه تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی و کنکاش قرار گیرد.

پژوهشگاه مطالعات جهان بنا به رسالت روشننگری خویش، اقدام به تدوین مجموعه گزارش‌ها و تألیف کتاب‌هایی در زمینه علوم سیاسی، مطالعات منطقه‌ای و روابط بین الملل نموده که هر کدام دریچه‌ای جدید بسوی تحقیقات و مطالعات بیشتر برای

تصمیم سازان و تصمیم گیرندگان و جامعه علمی و دانشگاهی کشور می گشاید. بر خود لازم می دانیم از زحمات آقایان محمد جواد فتحی و ابوذر نظریان که در تألیف این کتاب نهایت تلاش را داشته اند، تقدیر و تشکر بعمل بیاوریم.

امید است این اثر علمی مورد استفاده تصمیم سازان و تصمیم گیرندگان محترم نظام جمهوری اسلامی ایران ، اساتید و دانش پژوهان حوزه های علوم سیاسی، روابط بین الملل و مطالعات منطقه ای ، مطالعات انرژی و سایر علاقمندان قرار گیرد.

پژوهشگاه مطالعات جهان

www.ketab.ir